

УДК 3338.43/(477):339.923]

З.П. Рожко, аспірант
Національний університет харчових технологій

ОЦІНКА МОЖЛИВИХ НАСЛІДКІВ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СОТ ДЛЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Подано характеристику сучасного стану та перспектива галузі харчової промисловості в умовах вступу України до СОТ.

Ключові слова: світова організація торгівлі, харчова промисловість, інноваційний розвиток, національна інноваційна система

Актуальність проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Однією з визначальних ознак розвитку національної економіки України на початку 21 століття є активізація інтеграційних процесів в світову економічну та, зокрема агропродовольчу систему, що мало відображення в таких подіях як вступ до міжнародної продовольчої та сільськогосподарської організації (ФАО) у 2003 році, до Світової організації торгівлі (СОТ) у 2008 році та інших міжнародних економічних об'єднань. Наслідком цих процесів є посилення впливу зовнішніх чинників на розвиток харчової промисловості України та її регіонів, які несуть в собі як нові можливості так і нові виклики.

Харчова промисловість є одним з системоутворюючих елементів економіки України. Роль галузі в повноцінному забезпеченні населення країни продовольчими товарами, тісний зв'язок з сільським господарством, участь в формуванні експортного потенціалу визначають її стратегічне значення. Ефективна, високопродуктивна, динамічно зростаюча харчова промисловість є пріоритетом в забезпеченні економічної безпеки держави і досягненні високої національної конкурентноздатності [1].

У цьому зв'язку особливої актуальності набуває розширення наукових досліджень щодо з'ясування наслідків вступу України до СОТ для харчової промисловості.

Аналіз останніх наукових досліджень з дослідженої проблеми та визначення питання, що не вирішуються. Проблема можливих наслідків вступу України до СОТ, зокрема харчової промисловості, останнім часом привертають увагу багатьох дослідників. Заслужують на увагу праці О.Сандул, Л.Дейнеко, П.Купчака, Н. Волощенко, І. Петровська, З.Залога та інші.

Метою написання цієї роботи є дослідження сучасних тенденцій розвитку окремих стратегічних пріоритетів галузі харчової промисловості після вступу України до СОТ.

Зі вступом України до СОТ набувають чинності Закон України “Про генетично модифіковані організми”, “Про якість продукції”, “Про внесення змін до деяких законів України щодо плати за ліцензії та акцизного збору на виробництво спиртів, алкогольних напоїв та тютюнових виробів” та багато інших прийнятих законів приймаються і вдосконалюються відповідно до світових стандартів.[2]

Результати дослідження. За таких умов ми отримуємо продукт бездоганної якості, сертифікований за всіма європейськими та світовими стандартами, який не отримує реклаमाцій вже понад сорок років. Звичайно, багатьох виробників не тішить перспектива входу європейських виробників в Україну, але загалом за незначного зростання ціни готової продукції значно зросте її якість, а отже й конкурентоспроможність. Крім того, очевидно, стануть сприятливішими умови експорту. Тому що поліпшуються можливості доступу української продукції й послуг на зовнішні ринки, знижуються ризики введення обмежень державами ЄС на нашу продукцію, поліпшується робота із захисту наших інтересів в антидемпінгових розслідуваннях.

Але головна проблема залишається - це захист внутрішнього ринку. По факту вступу у СОТ він у нас стає більше відкритим, і конкуренція на ньому зросте. І, з огляду на сьогоднішні реалії, у яких розвивається українська економіка, вона вимагає серйозних програм адаптації по ризикованих галузях, одна із таких галузей є харчова промисловість. Тому що маємо на сьогодні зростання валової продукції галузі у 2008 році порівняно з 2003 роком, експорт по Україні зріс за ці роки в 3,38 раза, експорт харчових продуктів – 4,3 раза. (табл.1). Також маємо високу вартість кредитних ресурсів і високий рівень енергоємності, низький рівень продуктивності праці, фізичне й моральне зношування основних фондів [3].

А отже, необхідно знайти стратегію інноваційного розвитку, яка б працювала над адаптацією харчової промисловості на світовому ринку. Одним із стратегічних пріоритетів галузі є забезпечення розвитку науки й техніки та формування виробничих систем нового покоління, зокрема :

- розробка обладнання для глибокої переробки рослинної й тваринної продукції;
- використання сучасних технологій зберігання сільськогосподарської продукції;
- застосування відповідних матеріалів, новітніх технологій та обладнання для фасування, пакування й маркування харчових продуктів;

- забезпечення виробництва екологічно чистих харчових продуктів та продуктів з високими оздоровчими властивостями з овочевих і зернових культур;
- створення цілісної національної інноваційної системи харчової промисловості .

**Таблиця 1. Виробництво, експорт та внутрішні баланси
їосновних харчових продуктів, млн.дол., тис.т**

	2003р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2008 р. в % (+,-)	
						2003р.	2007р.
Загальний торгівельний обсяг (ЗТО)України	29484	46087	70364	81637	109918	373	135
В структур. ЗТО України, %	8,74	11,6	10,8	10,4	10,0	+1,26	-0,3
Експорт, всього в структур. експ. України, %	10,85	13,0	13,6	13,7	13,8	2,95	0,1
Зовн.торг.сальдо	616	47	-1908	-6670	-11422	-12038	-171
Олія: вир-во експорт	973	1257	1353	2479	2699	277	109
	590	936,6	895	1664	1923	326	115,6
Питома вага, % у вир-ві експ.	60,6	74,5	66,1	67,1	71,2	+10,6	+4,1
	14,9	18,6	12,2	18,4	24,9	+10,0	+6,5
Внутрішній баланс	437	320,4	705	815	776	178	95
Цукор: вир-во Експорт	1780	2486	2140	2610	1867	104,9	71,5
	320	-722	320	60	68,9	12	115
Питома вага, % у вир-ві експ.	18	29	15	2,3	3,7	-14,3	+1,4
	6,7	6,65	2,4	2,2	2,3	-4,4	+0,1
Внутрішній баланс	1780	3321	2050	2580	1820	102	70,5
Молоко: тис.т-вир-во	12700	13700	13700	13300	12250	96,4	92,1
Питома вага, % у експ.	8,8	8,16	11,7	6,4	8,7	-0,1	-2,3
Внутрішній баланс	12607	13569	13480	13176	12122	96,1	92
М'ясо :вир-во	1660	1725	1600	1720	1850	111,4	107,6
Питома вага, % у експ.	12,3	2,3	3,3	0,6	1,6	-10,3	+0,91
Питома вага, % імпорту у внутрішньому балансі	1,8	6,8	14,45	12,0	10,3	+8,5	-1,7
Внутрішній баланс	1538	1674,9	1805	1929	2018	131,8	104,8

За оцінкою експертів така стратегія передбачає зростання обсягів виробництва в харчовій промисловості 2008 року, порівняно з 2007-м, в 1,5 раза, а 2011-го – вдвічі.

Національна інноваційна система – це сукупність взаємозалежних організаційних структур, зайнятих виробництвом та комерційної реалізацією наукових знань (рис.1).

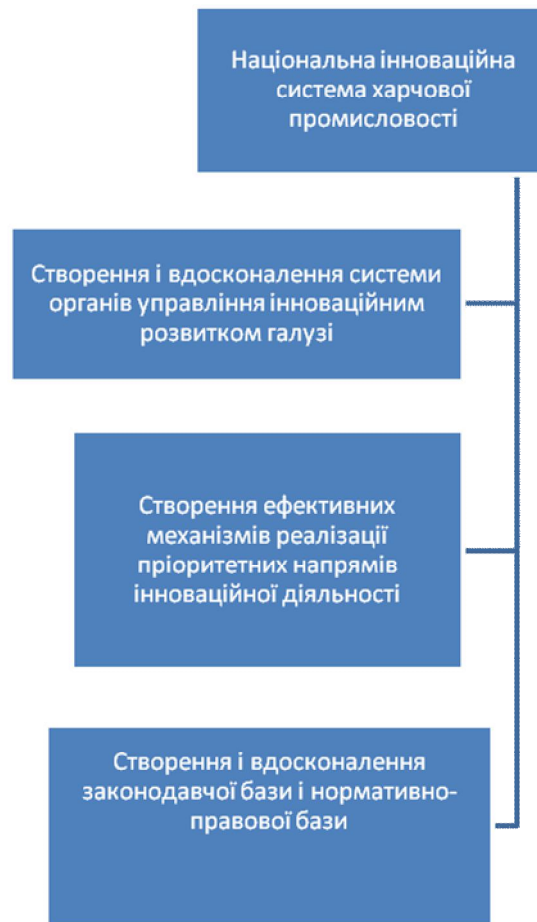

Рис. 1. Структурна схема Національної інноваційної системи харчової промисловості

Так наприклад працює полтавська компанія „Ванілін Лтд” – єдиний представник компанії «VorregaardSyntesis», одна з найбільших виробників ваніліну в Норвегії. Підприємство „Ванілін Лтд” продає висококонцентрований ванілін з норвезької деревини виробництва «VorregaardSyntesis», а також є офіційним дистриб’ютором дріжджів „Торула”, дріжджових екстрактів і автолізатів марки Atis компанії Vorregaard Schweiz AG (спеціальні дріжджові продукти), які використовують, як високопоживні харчові добавки, що збагачують і підсилюють смак і аромат продуктів харчування. Серед найбільших клієнтів – один з лідерів українського кондитерського ринку – кондитерська фабрика „Київ-Конті”. Ця компанія за рахунок таких удосконалень є однією з найуспішних і входження до СОТ вони сприймають позитивно. Таких компаній можна перерахувати безліч але для цього потрібна допомога самої держави [4].

Ще один фактор, який впливає на харчову промисловість це вищі вихідні тарифи для сільського господарства означають додатковий рівень захисту для сільгоспвиробників. А тому, якщо ці вищі вихідні тарифи зменшити до рівня, запланованого українським урядом (до 19,4%), це забезпечить суттєві кількісні ефекти. Це стосується як загальноекономічних ефектів, так і ефектів, що є специфічними для секторів харчової промисловості оскільки вона постраждає від зростання конкуренції, але виграє від здешевлення сировини та матеріалів сільськогосподарського походження.

СОТ - це складний шлях, ступивши на який, потрібно йти далі. Україні настав час форсувати податкові реформи, стабілізувати земельні відносини, ставити питання зі структуруванням усього ринку, про побудову фондового ринку, іпотеки, ринку цінних паперів. Розбиратися з питаннями, пов'язаними із соціальною системою захисту. Звичайно, вступ у СОТ змусить нас форсувати ці зміни [6].

Але одночасно треба бачити й ризики. До складу робочої групи, що була створена по вступі України у СОТ, у першу чергу входять ті держави, які хочуть забезпечити більше сприятливі умови для доступу їхньої продукції на український ринок. І, паралельно, захистити свої ринки від тієї продукції, що провадиться в Україні. По суті, вони наші конкуренти. Для Аргентини й Бразилії, приміром, дуже важливі такі складові, як цукор, фрукти, продукція тваринництва. Якщо взяти ЄС, то для них важливі питання доступу на український ринок продуктів легкої промисловості, а також продукції машинобудування. І Україні не можна це не враховувати, вкладаючи кошти у свої галузі й створюючи робітничі місця на своїй території [5].

Проте незважаючи на труднощі, є чимало обставин завдяки яким аграрний сектор України може впевнено розвиватися: це і зручне географічне положення, і сприятливі природнокліматичні умови, і найбільші в світі площі високопродуктивних чорноземів.

В той же час аграрний сектор потребує помітного збільшення інвестицій. Починаючи з 1992 року в агропромисловий комплекс України залучено 2,45 млрд.дол.США прямих іноземних інвестицій з яких 1,65 млрд.дол. – вкладено харчову промисловість і 0,8 млрд.дол. – у сільське господарство. Приріст іноземного капіталу за 2008 рік склав 340 млн.дол.США, що на 25,4% менше ніж у минулому році, з них:

- у харчову промисловість вкладено 94,3 млн.дол.США
- у сільське господарство – 246,1 млн.дол.США.

Як бачимо, переоцінка ризиків, пов'язаних з інвестуванням в Україні, все ж таки відбулась, і, на жаль, в гірший бік [8].

В умовах загострення конкуренції й на внутрішньому, і на зовнішньому ринку, в умовах росту цін на всі складові (енергоносії, сировина, вартість фінансових ресурсів) виникають серйозні погрози для конкурентоздатності українських товарів. По своїй структурі, по продуктивності праці ми уступаємо іншим розвиненим країнам у три-чотири рази, енергоємність у нас вище у два-три рази. Додайте до цього застарілі основна фонди, відсутність сучасного менеджменту й маркетингу в галузях економіки. І в цих умовах інші держави проходили такий етап через посилення інноваційної політики, модернізацію економіки, енергозберігаючі технології. Вони пройшли цей період і тепер виробляють ВВП набагато вище, і витрачають набагато менше енергоносіїв, чим витрачали тоді, до підвищення цін на нафту. Але на даний момент, коли держава повинна сконцентруватися на головних напрямках розвитку й конкурентоздатності, ми максимально, на жаль, підсилили політичні споживання [9].

Але, крім того, що уряд урізує інноваційні програми, воно ще й уводить у борги підприємців своєю нерозумною політикою. Заборона використання податкових векселів при імпорті на митну територію України має надзвичайно негативні наслідки для підприємців-експортерів.

Висновки. Узагальнюючи отримані результати ми оцінювали загальноекономічні ефекти від вступу України до СОТ і дійшли висновку, що повний вступ до СОТ зумовить підвищення добробуту та збільшення ВВП. Такий результат, пояснюється, передусім, збільшення інноваційних стратегій, зростанням заробітної плати як фактора виробництва та зниженням споживчих цін. У той час, як зменшення тарифів та адаптація податкової системи України є основними результатами суттєвого загальноекономічного впливу з боку поліпшення доступу до ринків харчової продукції. Наслідки вступу України до СОТ повинні враховувати такі особливості української економіки, як безробіття та нееластичність (жорсткість) ринків факторів виробництва, економія на масштабах виробництва.

Література

1. <http://www.wto.in.ua>.
2. <http://www.wto.org.ua>.
3. Газета "Харчовик" №1 (16.01.2007-29.01.2007).
4. Газета "Киевский телеграф", №5, 8-14 февраля 2008 года.
5. Дорофієнко В. – Про деякі аспекти економічних наслідків приєднання України до СОТ// Економіст - №8 – 2007.// С. 66-70;

6. Цибанкова Т. М. – Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ// Монографія – видавництво 2-ге, без змін – Київ: КНЕУ, 2006. - 660 стор.
 7. Олійник С., Шматкова Г. Інноваційні пріоритети галузі// Харчова і переробна промисловість, 2006, №5. - С.14-16.
 8. Залога З. Україна – СОТ в умовах лібералізації світової торгівлі сільськогосподарською продукцією//Регіональна економіка,2008, №1.- С.236-237.
 9. Тюленєва Ю.В. Вплив вступу України в СОТ на формування ризикового середовища підприємств //Формування ринкових відносин і Україні, 2008. - №12 (91). - С.56-57.
 10. Сандул О. Стан та перспективи розвитку ринку продовольчих товарів в Україні // Харчова і переробна промисловість, 2009. - №1(353). - С.8-11.
-

Summary

An estimation of possible consequences of entry of Ukraine is to WTO for food industry. / Z.P. Rozhko

There are submitted the characteristics of modern conditions and prospects the food industrial branches in conditions of the Ukraine's introduction in WTO.

Key words: WTO, the food industrial, the national innovation system, the innovation development